

**VANHEMMUUSTYYLIT JA NUORTEN MASENTUNEISUUS
TOISEN ASTEEN KOULUSIIRTYMÄSSÄ**

Satu Häkkinen
Pro gradu -tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2007

TIIVISTELMÄ

Vanhemmuustyylit ja nuorten masentuneisuus toisen asteen koulusiirtymässä

Tekijä: Satu Häkkinen
Ohjaaja: Jari-Erik Nurmi
Psykologian pro gradu -tutkielma
Syksy 2007
Jyväskylän yliopisto
35 sivua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella nuorten masentuneisuutta toisen asteen koulusiirtymän aikana sekä vanhemmuustyilien yhteyttä masentuneisuuteen. Selvitimme myös vanhemman koulutustaustan yhteyttä vanhemmuustyyliin. Tutkittavina oli 214 nuorta Kuopion koulusiirtymätutkimuksesta (Finnish School Transitions Studies, FST, 2003). Nuoret vastasivat masentuneisuutta ja vanhempien vanhemmuustyyliä koskeviin kysymyksiin 9. luokan keväällä ja seuraavan vuoden tammikuussa. Masentuneisuuden mittauksessa käytettiin Suomalaista depressioseula DEPSia, ja vanhemmuustyyliä mitattiin nuorten arvioimalla Child Rearing Practices Report'illa. Vanhemmuustyyliä mitattiin aikaisemman teorian mukaisesti affektilla sekä psykologisella ja behavioraalisella kontrollilla. Tutkimus osoitti, että nuorilla esiintyi masentuneisuutta toisen asteen koulusiirtymässä, mutta masentuneisuuden pysyvyys ei ollut sitä luokkaa kuin voisi odottaa. Nuorten masentuneisuus oli yhteydessä vanhemman vähäiseen affektiin. Sekä isien että äitien korkea affekti ei ollut yhteydessä nuorten masentuneisuuteen edes silloin, kun se oli vuorovaikutuksessa korkean psykologisen tai behavioraalisen kontrollin kanssa. Myös autoritaarinen vanhemmuustyyli (matala affekti ja korkea psykologinen kontrolli) oli yhteydessä nuoren masentuneisuuteen. Koulutustaustan ja vanhemmuustyylin väliltä ei löydetty yhteyttä. Tulosten perusteella voidaan päätellä, että vanhemmuustyylit olivat yhteydessä nuorten masentuneisuuteen.

Avainsanat: nuorten masentuneisuus, vanhemmuustyylit, 2. asteen koulusiirtymä

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	1
1.1 Nuorten internaaliset ongelmat: masentuneisuus.....	1
1.2 Vanhemmuustyylit	4
1.3 Vanhemmuustyylin vaikutus nuoreen.....	6
1.4 Vanhemmuustyylit ja vanhemman koulutustausta	8
1.5 Tutkimusongelmat	9
2. MENETELMÄT.....	10
2.1 Tutkittavat.....	10
2.2 Muuttajat ja mittarit	10
2.2.1 Nuoret.....	10
2.2.2 Vanhemmat	13
3. TULOKSET	14
3.1 Nuorten masentuneisuus.....	14
3.2 Vanhemmuustyylit ja nuorten masentuneisuus	16
4. POHDINTA	21
4.1 Nuorten masentuneisuus.....	22
4.2 Vanhemmuustyylit ja nuorten masentuneisuus	23
4.3 Vanhemmuustyylit ja vanhemman koulutustausta.....	27
4.4 Tutkimuksen rajoitukset.....	27
4.5 Yhteenveto	28
LÄHTEET	29

1. JOHDANTO

Nuorten lisääntynyt masentuneisuus on noussut yhteiskunnan huolenaiheeksi viime vuosina. Tutkijoiden kiinnostuksen kohteena ovat olleet erityisesti nuoren masentuneisuuteen vaikuttavat tekijät (Ehrenberg, Cox & Koopman, 1990; Garber, 2004; Nolen-Hoeksema & Girgus, 1994). Syitä on haettu sekä koulu- että kotiympäristöstä. Nuoria stressaavia tekijöitä voivat olla muun muassa koulusiirtymät ja lisääntyneet konfliktit perheen sisällä (Garber, 2004). Koulusiirtymistä ei ole kattavaa tutkimustietoa, mutta perheen sisällä esimerkiksi joustamaton ja nuoren kehityksen huomiotta jättävä vanhemmuustyyli saattaa edesauttaa nuoren masentuneisuutta. Vanhempien vanhemmuustyylien yhteyksistä nuorten internaalisiin ongelmiin on ristiriitaisia tuloksia. Toisissa tutkimuksissa (Barber, Olsen & Shagle, 1994; Garber, Robinson & Valentiner, 1997; Sheebert, Hops, Alpert, Davis & Andrews, 1996) on havaittu yhteys autoritaarisen vanhemmuustyylin ja nuoren masentuneisuuden välillä, kun taas toisissa tutkimuksissa (Muris, Meesters & von den Berg, 2003; Vazsonyi & Belliston, 2006) laiminlyövä vanhemmuustyyli on ollut voimakkaammin yhteydessä nuorten masentuneisuuteen. Erityisen vähän on tutkittu vanhempien merkitystä nuorten hyvinvointiin erilaisten koulusiirtymien aikana.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella nuorten masentuneisuutta toisen asteen koulusiirtymän aikana sekä selvittää, onko nuoren arvioima vanhemman vanhemmuustyyli yhteydessä nuoren masentuneisuuteen.

1.1 Nuorten internaaliset ongelmat: masentuneisuus

Nuorten ongelmakäyttäytyminen jaetaan internaaliseen ja eksternaaliseen ongelmakäyttäytymiseen (Garber, 2004). Internaaliset ongelmat käsittävät yleensä masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden oireet, kun taas eksternaaliset ongelmat näkyvät selvemmin muita häiritsevänä käytöksenä (Garber, 2004; Zahn-Waxler,

Klimes-Dougan, & Slattery, 2000), kuten aggressiivisuutena ja sääntöjen rikkomisena (esimerkiksi alkoholin ja tupakan laiton käyttö). Internaaliset oireet ovat moninaisia ja niitä on vaikea erotella toisistaan (Garber, 2004). Ne ovat myös huomattavasti yleisempiä tytöillä kuin pojilla (Luopa, Pietikäinen & Jokela, 2005; Nolen-Hoeksema & Girgus, 1994; Zahn-Waxler ym., 2000). Internaalistien ongelmien esiintymiseen vaikuttavat stressaava ympäristö, psykologiset ominaisuudet, perhesuhteet, vanhempien psykologiset ominaisuudet sekä kaverisuhteet (Garber, 2004). Nämä voivat olla esimerkiksi stressaava koulusiirtymä, nuoren negatiivinen minäkuva, nuoren tunteita väheksyvä vanhemmuustyyl, vanhemman masentuneisuus tai nuoren yksinäisyys.

Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on erityisesti nuorten masentuneisuus toisen asteen koulusiirtymävaiheessa. Masennukselle tunnusomaisia piirteitä ovat surullisuus, kyvyttömyys kokea mielihyvää (Gaber, 2004) sekä uneliaisuus siinä määrin, että ne häiritsevät normaalia toimintaa (Smith ym., 2003). Erityisesti nuorilla yleisiä masentuneisuuden oireita ovat ärtyneisyys, nopeat mielialan vaihtelut, levottomuus ja pitkään kestänyt ikävystyneisyys (Marttunen & Rantanen, 1999). Nuorten masentuneisuuden ajatellaan usein kuuluvan murrosiän kehitykseen, ja sitä väheksytään. Nuoruusiässä alkaviin masennustiloihin liittyy kuitenkin moninkertainen masennukseen sairastumisen vaara aikuisuudessa (Marttunen & Rantanen, 1999; Zahn-Waxler ym., 2000).

Suomessa vuosina 2004-2005 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta oli 17 %:lla peruskoululaistytöistä ja 13 %:lla lukiolaistytöistä. Pojilla vastaavat prosentiosuudet olivat peruskoulussa 8 % ja lukiossa 7 % (Luopa ym., 2005). Kyselyn mittari perustui Beckin masentuneisuusmittariin. Samansuuntaisia tuloksia on löydetty myös kansainvälisesti (Ehrenberg ym., 1990). 13-19-vuotiaista nuorista 19 % oli lievästi masentuneita ja 10,8 % kliinisesti masentuneita. Jonkinasteisesta masennuksesta kärsi siis 29,8 % nuorista. Nolen-Hoeksema ja Girgus (1994) havaitsivat tutkimuksessaan, että tytöt olivat kaksi kertaa masentuneempia kuin pojat, mutta erot näkyivät vasta 15 vuoden iässä. Tutkimuksen mukaan tytöillä havaittiin enemmän ominaisuuksia, jotka asettivat heidät alttiiksi masentuneisuudelle. Näitä olivat itsetunnon

rakentaminen muiden palautteen pohjalle, itseen kohdistuvat syyselitykset epäonnistumisen tilanteessa ja epävarmuus omista kyvyistä. Nolen-Hoeksema ja Girgus (1994) havaitsivat myös, että altistavien ominaisuuksien lisäksi tytöt kohtasivat murrosiässä enemmän haasteita kuin pojat. Ulkoisesti näkyvät fyysiset muutokset ja niiden ymmärtäminen, korkea hyväksikäytetyksi joutumisen riski ja vanhempien asettamien odotuksien täyttäminen saattoivat myös altistaa tyttöjä masentuneisuudelle (Nolen-Hoeksema & Girgus, 1994).

Tutkimuksen tavoitteena on myös selvittää, tapahtuuko nuorten masentuneisuudessa muutoksia toisen asteen koulusiirtymän aikana. On havaittu, että nuorten masentuneisuus vähenee 20 ja 24 ikävuoden välillä (Galambos, Barker, Krahn, 2006). Tämä voisi viitata siihen, että nuoren masentumisriskiä lisäävät ennen 20 vuoden ikää tapahtuvat useat siirtymät koulusta toiseen. Koulusiirtymien jälkeen elämän tasaantuu ja tulevaisuudensuunnitelmat selkiytyvät ja samalla nuoren masentuneisuus vähenee. Tällöin masentuneisuuteen ovat mahdollisesti vaikuttaneet ympäristöön liittyvät muutokset ja tilannekohtainen stressi. Jos masentuneisuus on kuitenkin pysyvää koulusiirtymän jälkeen, voisi olettaa, että masentuneisuuteen vaikuttavat myös pysyvämmät tekijät, kuten vanhempien vanhemmuustyö. Vaikuttavat tekijät tulevat kuitenkin harvoin esille näin yksiselitteisesti. Siksi tämän tutkimuksen yhtenä tarkoituksena onkin keskittyä nuorten masentuneisuuden muutoksiin erityisesti 2. asteen koulusiirtymässä.

Aikaisempaa tutkimustietoa toisen asteen koulusiirtymävaiheesta on vähän. Isot normatiiviset muutokset, kuten koulun vaihdos, avaavat nuorille uusia mahdollisuuksia (Schulenberg, Maggs & Hurrelmann, 1997). Esimerkiksi toisen asteen jatkokoulu-tuksen antamat mahdollisuudet erikoistua oman mielenkiinnon mukaan ja valitulla alalla menestyminen voivat parantaa nuoren itsetuntoa. Mahdollinen sosiaalisen tukiverkoston laajeneminen ja suurempi kontrolli omasta sosiaalisesta ympäristöstä voivat myös lisätä nuoren mielenterveyttä. Samalla siirtymävaihe saattaa toimia stressiä aiheuttavana riskitekijänä, joka esimerkiksi ilman perheeltä saatua sosiaalista tukea voi nostaa esille internaalisia ongelmia (Schulenberg, Maggs & Hurrelmann, 1997).

1.2 Vanhemmuustyylit

Vanhemmuuteen vaikuttavat näkemys oikeanlaisesta kasvatuksesta ja toimintatavat, joilla vanhemmat pyrkivät vaikuttamaan lapsen kehitykseen (ks. katsaus Aunola, 2000; Darling, 1999). Tässä tutkimuksessa käsitellen vanhemmuutta vanhemmuustyilien avulla.

Vanhemmuustyilien keskeisiä ulottuvuuksia ovat psykologinen ja behavioraalinen kontrolli sekä tunteiden ilmaisu. *Affektilla* (warmth) tarkoitetaan avoimuutta lapsen mielipiteille ja kannustavuutta (Maccoby & Martin, 1983) sekä reagointia lapsen tarpeisiin (Pulkkinen, 1996). Affektiivisuutta korostava vanhempi vaalii lapsen itsenäistymistä ja itsetietoisuutta.

Vanhemman käyttämä kontrolli on jaettu behavioraaliseen ja psykologiseen kontrolliin (Darling, 1999). Keskeinen jaon lähtökohta on psykologisen yksilöllisyyden kunnioittaminen (Steinberg, 1990). *Behavioraalinen kontrolli* koskee lapsen arkivelvollisuuksia ja niiden täyttämistä sekä hyväkäytöksisyyttä ja tottelevaisuutta (Baumrind, 1991), ja se on lasta myönteisellä tavalla tukevaa vaativuutta (Metsäpelto & Pulkkinen, 2004). Behavioraalista kontrollia käyttävä vanhempi tietää, mitä lapsi milloinkin tekee ja kenen kanssa hän viettää aikaansa. Behavioraalista kontrollia korostavan vanhemman kautta lapsi oppii, että kaikkeen sosiaaliseen kanssakäymiseen sisältyy sääntöjä ja rakenteita, joita on noudatettava selviytyäkseen yhteiskunnassa (Barber ym., 1994). *Psykologinen kontrolli* on aikuiskeskeisempää (Metsäpelto & Pulkkinen, 2004). Psykologista kontrollia käyttävä vanhempi pyrkii vaikuttamaan lapsen psykologiseen ja tunne-elämän kehitykseen käyttämällä hyväkseen vanhempi-lapsi-suhdetta (Barber, 1996). Kontrollin keinoja ovat esimerkiksi syyllistäminen, häpeä ja mustasukkaisuus. Lapset ja erityisesti nuoret tarvitsevat riittävää psykologista vapautta, jotta he voivat luoda omaa identiteettiään ja huomaavat olevansa osaavia yksilöitä (Barber ym., 1994).

Baumrind tarkensi vanhemmuustyilien käsitettä jakamalla ne ensin kolmeen (1966) ja myöhemmin neljään (1991) ryhmään kontrolloivuuden (behavioraalinen kontrolli) ja affektin mukaan. *Sallivat vanhemmat* välttävät kontrollia mutta ovat hyväksyviä ja lapsikeskeisiä. Sallivat vanhemmat eivät kontrolloi lapsen käytöstä ja

antavat lasten tehdä omat päätöksensä (Maccoby & Martin, 1983). Salliva vanhemmuus näkyy lapsissa ja nuorissa usein käytöshäiriöinä ja epävarmuutena itsestä (Maccoby & Martin, 1983). *Laiminlyövät vanhemmat* välttävät kontrollia eivätkä reagoi lapsen tarpeisiin. Laiminlyövään vanhemmuuteen liittyy usein lapseen tai nuoreen käytetyn ajan minimoiminen (Maccoby & Martin, 1983). Nuorissa tämä aiheuttaa usein huomionhakuista käyttäytymistä, kuten kokeiluja huumeiden ja alkoholin parissa (Maccoby & Martin, 1983). *Autoritaariset vanhemmat* kontrolloivat mutta eivät korosta affektiivisuutta, ja *auktoritatiiviset vanhemmat* ovat sekä kontrolloivia että korostavat lämmintä tunnesidettä, affektia. Yksi autoritaarisen ja auktoritatiivisen vanhemmuustyylin keskeinen ero on psykologisen kontrollin määrässä (Darling, 1999). Autoritaariset tai määräilevät (Pulkkinen, 1996) vanhemmat pyrkivät vaikuttamaan lastensa päätöksentekoon, arvoihin ja päämääriin eivätkä jätä lapsen omalle pohdinnalle tai vanhemman auktoriteetin kyseenalaistamiselle tilaa. Tämä voi nuoresta tuntua aliarvioinnilta ja liialliselta kritiikiltä (Aunola, Stattin & Nurmi, 2000; Barber, 1996; Maccoby & Martin, 1983). Autoritaarisessa vanhemmuudessa on siis havaittavissa psykologisen kontrollin korostuminen. Auktoritatiivisen vanhemman kontrolli on taas ennemminkin oikeanlaiseen käyttäytymiseen ohjaavaa, behavioraalista kontrollia (Baumrind, 1991). Keskeistä on avoin kommunikointi vanhemman ja nuoren välillä (Baumrind, 1966).

Vanhemmuustyylit on muodostettu kolmen jatkuvan muuttujan avulla, ja näiden muuttujien interaktio vaikuttaa vanhemmuustyylin näyttäytymiseen käytännössä. Jokainen vanhemmuustyyli on enemmän kuin osiensa summa (Baumrind, 1966, 1991), ja siihen vaikuttavat yksilölliset tekijät, kuten vanhemman psyykkinen hyvinvointi, parisuhde (Metsäpelto & Pulkkinen, 2004) ja ympäristön tarjoama sosiaalinen tuki (Belsky, 1984). Autoritaarisen vanhemmuustyylin on havaittu olevan tyypillisempää miehille kuin naisille (Aunola ym., 1999; Aunola, Vanhatalo & Sethi, 2001; Metsäpelto & Pulkkinen, 2004). Lisäksi Metsäpelto ja Pulkkinen (2004) havaitsivat, että isille tyypillinen vanhemmuustyyli korosti vanhemman auktoriteettia ja lapsen toimintojen kontrollointia.

1.3 Vanhemmuustyylin vaikutus nuoreen

Nuoret, joiden vanhemmat ovat auktoritatiivisia, arvioivat itsensä sosiaalisemmiksi (Baumrind, 1991). Auktoritatiivinen kasvatustyyli on myös yhteydessä lapsen tai nuoren hyvään itsetuntoon, kehitykseen sekä hyvinvointiin (ks. katsaus Aunola 2000; Aunola & Nurmi, 2005; Maccoby & Martin, 1983; Steinberg ym., 1991). Darling (1999) havaitsi, että autoritaarisissa perheissä lapsilla oli heikommat sosiaaliset taidot ja alhaisempi itsetunto ja he kärsivät myös muita useammin masentuneisuudesta. Sallivien vanhempien lapsilla oli parempi itsetunto, vaikka ongelmakäyttäytymistä saattoikin esiintyä. Auktoritatiivisen vanhemmuustyylin havaittiin tukevan kaikkein parhaiten lapsen ja nuoren kehitystä.

On tutkittu myös vanhemmuustyylin yhteyttä erityisesti nuoren masentuneisuuteen. Keskeiseksi tekijäksi on noussut vanhempien käyttämä psykologinen kontrolli. Vähäisen tunteiden ilmaisun eli affektin ja lapsen tarpeisiin reagoinnin sekä tiukan psykologisen kontrollin on havaittu olevan yhteydessä nuoren masentuneisuuteen (Garber ym., 1997; Muris ym., 2003; Vazsonyi & Belliston, 2006). Jos vanhemmat tekevät nuoren elämää koskevat päätökset ottamatta nuoren mielipidettä huomioon, nuori kokee, ettei hän voi vaikuttaa omaan elämäänsä. Tämä kyvyttömyys vaikuttaa lopputuloksiin voi aiheuttaa toivottomuutta ja masentuneisuutta (Bandura, Pastorelli & Barbaranelli, 1999). Pelkästään tiukka psykologinen kontrolli (Barber ym., 1994) tai vähemmän tukeva perheilmapiiri (Sheebert ym., 1996) voivat myös yksin ennustaa nuoren internaalisia ongelmia. Toisaalta on myös saatu tuloksia, joiden mukaan vähäinen psykologinen kontrolli ja negatiiviset kasvatusten menetelmät kuten vähäinen tunteiden ilmaisu yhdessä olivat yhteydessä 11-14-vuotiaiden lasten masentuneisuuteen (Muris, Meesters, Schouten & Hoge, 2004). Vanhempiensa torjumat lapset uskoivat, ettei heistä välitetä, ja tämä taas aiheutti masentuneisuutta (Muris, Schmdt, Lambrichs & Meeaters, 2001). Ristiriitaisten tulosten mukaan masentuneisuuteen voi siis olla yhteydessä joko vanhemman vähäinen affektiivisuus ja vähäinen psykologinen kontrolli tai vähäinen affektiivisuus ja voimakas psykologinen kontrolli. Vastaavat Baumrindin (1991) määrittelemät vanhemmuustyylit ovat autoritaarinen ja laiminlyövä vanhemmuustyyli, joissa yhteistä on affektin puuttuminen.

Muris ym. (2004) pohtivat tutkimuksensa ristiriitaisten tulosten osasyiksi otosten ikäjakaumaa. Mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sitä enemmän hän tarvitsee ulkopuolista kontrollia, kun taas varttuneemmat nuoret tarvitsevat vapautta itsenäistyäkseen. Rapee (1997) havaitsi kirjallisuusyhteenvedossaan, että aiempien tutkimusten (Parker, 1982; Parker & Hadzi-Pavlovic, 1984; Whisman & Kwon, 1992) mukaan nuoren masentuneisuuteen selvimmin yhteydessä oli lapsen tai nuoren hylkääminen eikä niinkään vanhemman kontrolli. Tätä tukee Vazsonyin ja Bellistonin (2005) tutkimus, jossa nuorten itse arvion mukaan masentuneisuus korreloi negatiivisesti vanhempien läheisyyteen, tukeen ja valvontaan.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu kulttuurisidonnaisia eroja vanhemmuustyylin ja nuoren internaalisten ongelmien välillä (Finkelstein, Donenberg & Martinovich, 2001). Steinbergin ym. (1991) mukaan kuitenkin etnisyydestä ja taustasta riippumatta kaikki nuoret hyötyivät affektiivisuudesta ja avoimuudesta sekä demokraattisesta ja vankasta kontrollista.

Vanhemmuustyylin vaikutuksesta tyttöihin ja poikiin on löydetty ristiriitaisia tuloksia. Yhtäältä on havaittu, että behavioraalinen kontrolli ei vaikuttanut poikien hyvinvointiin niin merkittävästi kuin tyttöjen hyvinvointiin (Weiss & Schwarz, 1996). Toisaalta tutkimukset kertovat myös, ettei vanhemmuustyyli vaikuttanut eri tavalla tyttöihin tai poikiin (Sheebert ym., 1996). Heaven, Newbury ja Mak (2004) löysivät yhteyden isien vanhemmuuden ja nuorten hyvinvoinnin välillä. Pojissa isien vähäinen affektiivisuus näkyi eksternaalisena ongelmakäyttäytymisenä, kun taas tytöissä masentuneisuutena.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu yhteys vanhemmuustyylin ja nuorten hyvinvoinnin välillä. Tämän takia tässä tutkimuksessa on perusteltua selvittää vanhemmuustyylin yhteyttä erityisesti nuoren masentuneisuuteen toiseen asteen koulusiirtymän aikana ja nuoren sukupuolen vaikutusta vanhemmuustyylin ja masentuneisuuden väliseen yhteyteen. Lähtökohtana on nuoren subjektiivinen kokemus vanhemmuustyylistä. Aikaisemmissa tutkimuksissa (Paulson, 1994) on havaittu, että nuoren arvio vanhemmuudesta on ollut täsmällisemmin yhteydessä hänen koulumenestykseensä kuin vanhemman arvio omasta vanhemmuudestaan. Koska keskeistä masentuneisuudessa ovat nuoren subjektiiviset kokemukset, on

perusteltua ajatella, että tässä tutkimuksessa nuoren arvio vanhemmuudesta on täsmällisemmin yhteydessä hänen masentuneisuuteensa.

1.4 Vanhemmuustyylit ja vanhemman koulutustausta

Vanhemman koulutustaustan (Aunola ym., 2001), hyvinvoinnin (Leinonen, Solantaus & Punamäki 2003; Onatsu-Arvolammi, Nurmi & Aunola, 1998), itsetunnon, uskomuksien (Aunola ym., 1999), arvojen (Aunola ym., 2001) ja sosiaalisen taustan (Aunola ym., 1999; Fox, Platz & Bentley, 1995) on havaittu olevan yhteydessä vanhemman vanhemmuustyyliin. Koulutustaustan ja vanhemmuustyylin välistä yhteyttä voidaan selittää perheen ekonomisella tilanteella. Alhainen sosio-ekonominen asema saattaa aiheuttaa stressiä. Tämä stressi voi heikentää vanhemman vastaanottavaisuutta ja kykyä ottaa huomioon lapsen tarpeita (Dodge, Pettit & Bates, 1994) sekä aiheuttaa masentuneisuutta (Brody, Stoneman, Flor, 1994) ja ahdistuneisuutta (Pulkkinen, 1977).

Turnerin ja Johnsonin (2003) saamien tulosten mukaan vanhemman koulutustausta selitti vanhemmuustyylin taustalla olevia vanhemmuususkomuksia paremmin kuin vanhempien tulot. He päättelivät pohdinnassaan, että koulutetuilla vanhemmilla on luultavasti totuudenmukaisempaa tietoa lasten kehityksestä ja sopivista vanhemmuususkomuksista.

On myös havaittu suora yhteys sekä alhaisen koulutustason ja autoritaarisen vanhemmuustyylin (Aunola ym., 1999) että korkean koulutustason ja huolehtivan, auktoritatiivisen vanhemmuustyylin välillä. Koska vanhempien koulutustaso on aikaisempien tutkimusten mukaan yhteydessä lapsen myönteiseen sosiaaliseen kehitykseen (Pulkkinen, 1977), vanhemman koulutus ja tieto voisivat olla keskeisiä tekijöitä myös nuorten masentuneisuuden ehkäisyssä. Yhtenä tämän tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää, löytyykö suomalaisessa aineistossa koulutustaustan ja vanhemmuustyylin välillä merkittävää yhteyttä.

1.5 Tutkimusongelmat

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella nuorten masentuneisuutta ja sen yhteyttä vanhemman vanhemmuustyyliin toisen asteen koulusiirtymässä. Tutkimusongelmina olivat seuraavat kysymykset:

- 1. Kuinka masentuneita nuoret ovat yläasteelta toisen asteen koulutukseen siirtyessään ja kuinka pysyvää masentuneisuus on toisen asteen koulusiirtymän aikana?*
- 2. Missä määrin nuoren arvioimat vanhemmuustyylit ovat yhteydessä nuoren internaalisiin ongelmiin, erityisesti masentuneisuuteen? Onko yhteys erilainen tytöillä ja pojilla?*
- 3. Ovatko vanhemman koulutustausta ja vanhemmuustyyli yhteydessä toisiinsa?*

2. MENETELMÄT

2.1 Tutkittavat

Tutkittavina oli 214 Kuopion koulu siirtymätutkimukseen (Finnish School Transitions Studies, FST, 2003) osallistunutta nuorta (108 tyttöä ja 101 poikaa) ja heidän 154 vanhempaansa. Otoksen nuoret vastasivat masentuneisuutta ja vanhempien vanhemmuustyyliä koskeviin kysymyksiin 9. luokan keväällä (N = 207) ja seuraavan vuoden tammikuussa (N = 190). Isät (N = 9) ja äidit (N = 145) täyttivät koulustaustaa koskevan kyselylomakkeen nuorten ollessa 9. luokalla. Yläasteen jälkeen 58 % nuorista siirtyi lukioon, 27 % ammattikouluun, 6 % kymppiluokalle tai kansanopistoon ja 4 % suorittamaan kaksoistutkintoa. 1 % ei hakeutunut jatkokoulutukseen.

Nuorten lomake sisälsi kysymyksiä taustatiedoista, henkilökohtaisista tavoitteista, koulutyöstä, koulutus- ja työuran valinnasta, hyvinvoinnista sekä suhteesta isään ja äitiin. Vanhempien lomake sisälsi kysymyksiä taustatiedoista, kuten koulutuksesta, työllisyydestä ja toimeentulosta, sekä vanhemman tavoitteista ja toiveista nuoren elämän osalta ja vanhemman suhteesta lapseen/nuoreen.

2.2 Muuttujat ja mittarit

2.2.1 Nuoret

Masentuneisuus. Nuorten masentuneisuutta selvitettiin Suomalaisen depressio-seula DEPSin kymmenen kysymyksen avulla. Nuoret vastasivat kymmeneen heidän mielialojensa ympärille keskittyvään väittämään 4-portaisen Likert-asteikon avulla (1 = ei lainkaan, 4 = erittäin paljon). Väittämistä muodostetun nuoren masentuneisuutta kuvaavan summamuuttujan Cronbachin Alfan mukaiset reliabiliteettikertoimet olivat 9. luokan keväällä .92 tytöillä ja .88 pojilla. Seuraavan vuoden tammikuussa vastaavat kertoimet olivat .91 tytöillä ja .90 pojilla. DEPS

sopii hyvin nuorten depression havaitsemiseen (Salokangas, Stengård & Poutanen, 1994). Masentuneisuusmuuttajat eivät olleet normaalisti jakautuneita (Kolmogorov-Smirnovin testi: 1. mittaus = 2,05, $p < .001$ ja 2. mittaus = 2,61, $p < .001$) edes silmämääräisesti, koska kyseessä oli masennuksen seulontaan tarkoitettu testi, joka ei havaitse lievää masentuneisuutta kovin tarkasti.

Vanhemmuustyyli. Nuorten arvioita äitien ja isien vanhemmuustyyleistä mitattiin Child Rearing Practices Report'n (CRPR: Roberts, Block & Block, 1984) suomalaisella versiolla. Lomake sisälsi 21 kysymystä, joihin vastattiin 7-portaisella Likert-asteikolla. Kysymykset koskivat nuoren käsitystä vanhemman affektin, behavioraalisen kontrollin sekä psykologisen kontrollin esiintyvyydestä. Aiemman teorian pohjalta muodostettiin kolme vanhemmuustyylin summamuuttujaa keskiarvosummapistemäärän avulla.

Affekti (Aunola ym., 2001; Baumrind, 1971) sisälsi kahdeksan väittämää, jotka kertoivat nuoren ja vanhemman (äidin/isän) välisen suhteen positiivisuudesta ja nuoren itsenäisyyden tukemisesta nuoren näkökulmasta (esimerkiksi "Äitini/isäni osoittaa minulle usein, kuinka paljon hän arvostaa sitä, että yritän tehdä jotakin tai saan jotakin aikaiseksi."). Normaaliuden saavuttamiseksi jouduimme poistamaan outlierit, joiden arvot olivat äideillä keväällä $< -2,7$ (9 arvoa) ja isillä $< -3,2$ (4 arvoa), sekä tammikuussa äideillä $< -3,4$ (6 arvoa) ja isillä < -3 (4 arvoa). Cronbachin Alfan mukainen reliabiliteettikerroin oli 9. luokan kevään mittauksessa äideillä .90 ja isillä .91. Samat kertoimet olivat tammikuussa .90 ja .88.

Behavioraalinen kontrolli (Aunola ym., 2001; Baumrind, 1971) sisälsi viisi väittämää, jotka ilmensivät vanhemman nuoren käyttäytymistä koskevia odotuksia ja vanhemman tapoja rajoittaa nuoren käyttäytymistä (esimerkiksi "Äitini/isäni mielestä toruminen ja asioista muistuttaminen on paikallaan."). Muuttujista poistetut outlierit olivat keväällä äideillä $< -3,2$ (4 arvoa) ja isillä $< -3,2$ (3 arvoa) ja tammikuussa äideillä $< -2,7$ (1 arvo) ja isillä $< -2,8$ (2 arvoa). 9. luokan kevään mittauksessa reliabiliteettikertoimet olivat äideillä .79 ja isillä .77. Vastaavat kertoimet tammikuussa olivat .77 ja .79.

Psykologinen kontrolli (Barber, 1996) sisälsi neljä väittämää, jotka kuvasivat vanhemman taipumusta nuoren syyllistämiseen ja vanhemman oman pettymyksen

ilmentämistä (esimerkiksi ”Jos käyttäydyn huonosti tai sopimattomasti, äitini/isäni kyllä näyttää selvästi, että hän on pettynyt ja häpeissään.”). Poistetut outlierit olivat keväällä äideillä < -2,9 (2 arvoa), ja tammikuussa äideillä < -2,7 (1 arvo) ja isillä < -2,2 (2 arvoa). Cronbachin Alfan mukainen reliabiliteettikerroin oli summamuuttujalle 9. luokan keväällä sekä äideillä että isillä .78. Tammikuussa vastaava kerroin oli .78.

Taulukossa 1 on esitetty vanhemmuustyylien keskinäiset korrelaatiot sekä isillä että äideillä. Äideillä mittauskerran sisällä korreloivat voimakkaasti behavioraalinen ja psykologinen kontrolli sekä ensimmäisellä että toisella mittauskerralla. Isillä kaikki vanhemmuustyylit korreloivat voimakkaasti keskenään ensimmäisellä ja toisella mittauskerralla. Saman vanhemmuustyylin eri mittauskertojen väliset korrelaatiot kertovat hyvin vanhemmuustyylin pysyvyydestä.

TAULUKKO 1. Äitien ja isien vanhemmuustyylien korrelaatiot

	1a)	1b)	1c)	2a)	2b)	2c)
	Isät					
1. mittaus						
1a) affekti	-	31***	27***	59***	16*	21**
1b) behav. kontrolli	.17*	-	48***	16*	52***	32***
1c) psykol. kontrolli	.03	39***	-	22**	42***	62***
2. mittaus						
2a) affekti	.58***	03	09	-	31***	26***
2b) behav. kontrolli	.08	49***	32***	.12	0	44***
2c) psykol. kontrolli	-0,06	25***	59***	08	49***	-
	Äidit					

Huom. Isien vanhemmuustyylien korrelaatiot ovat oikeassa yläkulmassa, äitien vasemmassa alakulmassa.

***p < .001, **p < .01, *p < .05

2.2.2 Vanhemmat

Koulutustausta. Vanhemmilta kysyttiin lomakkeessa heidän suorittamansa ammattitutkinto. Vaihtoehdot olivat seuraavat: yliopisto-/korkeakoulututkinto, opistotason tutkinto, ammatillinen tutkinto, ei ammattikoulutusta ja muu tutkinto (mikä?). Taulukossa 2 näkyy eri koulutustaustojen esiintyvyys tässä tutkimuksessa. Yleisimmät koulutustaustat olivat opintotason tutkinto ja ammatillinen tutkinto.

TAULUKKO 2. Äitien ja isien koulutustausta

	Äidit		Isät	
	N	%	N	%
Opistotason tutkinto	54	37	3	33
Ammatillinen tutkinto	52	36	3	33
Korkeakoulututkinto	24	17	2	22
Ei ammattikoulutusta	10	7	1	11
Muu tutkinto	5	3	0	0
Yhteensä	145	100	9	100

3. TULOKSET

3.1 Nuorten masentuneisuus

Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita nuorten masentuneisuudesta toisen asteen koulusiirtymän aikana. Kuten taulukosta 3 selviää, tyttöjen masentuneisuuden keskiarvopistemäärät olivat korkeampia kuin poikien vastaavat keskiarvot. Keskiarvot erosivat toisistaan merkittävästi sekä ensimmäisellä ($t(202) = 3.77$, $p < .001$) että toisella ($t(188) = 2.4$, $p < .05$) mittauskerralla. Lisäksi kummankin sukupuolen keskiarvopistemäärät laskivat toisella mittauskerralla.

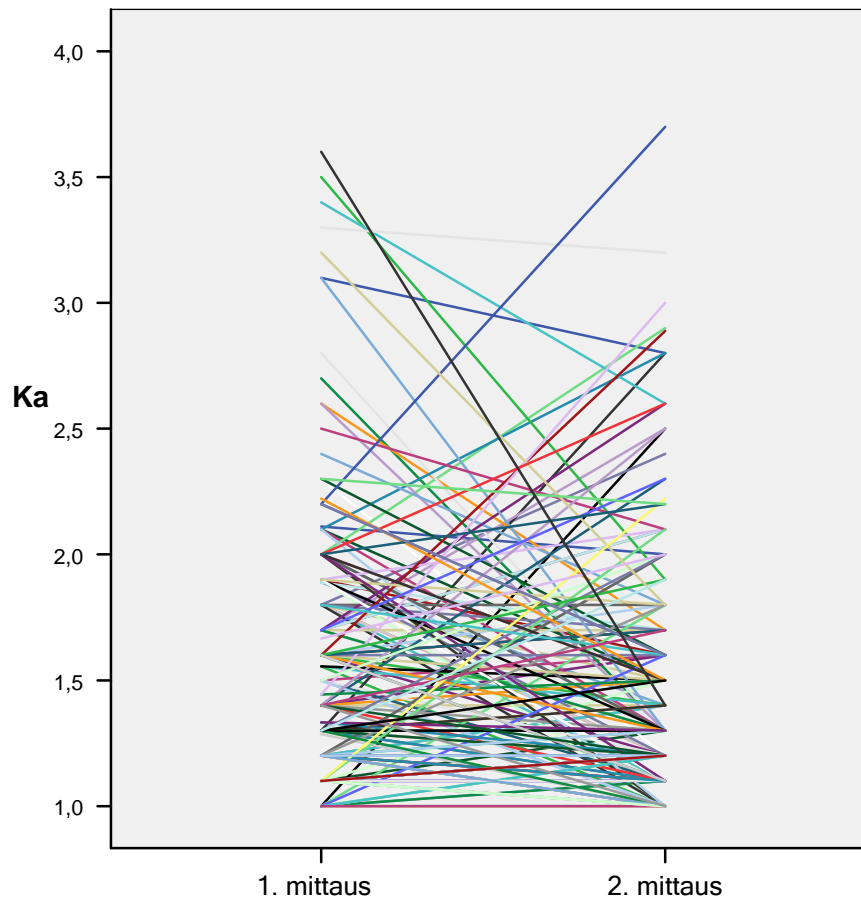
TAULUKKO 3. Nuorten masentuneisuus

	Min-Max	ka	kh	N
Tytöt:				
1. mittaus	1-3,6	1,74	0,60	108
2. mittaus	1-3,2	1,61	0,57	104
Pojat:				
1. mittaus	1-3,6	1,46	0,45	100
2. mittaus	1-3,7	1,42	0,49	86

Tarkasteltaessa nuorten masentuneisuuden pistemääriä käyttämällä DEPSin kliinisiä raja-arvoja (Salokangas, Stengård & Poutanen, 1994) tulokset osoittivat, että 18 % tytöistä ja 7 % pojista raportoi vakavaa masennusta ensimmäisellä mittauskerralla. Vastaavat luvut toisella mittauskerralla olivat 18 % ja 5 %. Vähintään lievää masentuneisuutta raportoi ensimmäisellä mittauskerralla 32 % tytöistä ja 20 % pojista. Vastaavat luvut toisella mittauskerralla olivat 27 % ja 15 %. Vähintään lievän masentuneisuuden pisterajan ylittäneistä ja sen alapuolelle jääneistä nuorista muodostettiin ryhmät, joita tarkasteltiin McNemarin testillä. Sen mukaan näiden ryhmien välillä tapahtui muutosta ($\chi^2 = 1,208$, $p = 0,27$) masentuneisuuden suhteen koulusiirtymän aikana.

Tutkimuksessa oltiin myös kiinnostuneita koko aineiston nuorten masentuneisuuden pysyvyydestä 9. luokan ja seuraavan vuoden tammikuun mittauskertojen välillä. Pysyvyyttä mittauskertojen keskiarvopistemäärien välillä tarkasteltiin Pearsonin korrelaatiokertoimella. Mittauskertojen välillä oli merkitsevä yhteys sekä tytöillä ($r = .35$, $p < .001$) että pojilla ($r = .49$, $p < .001$). Kun masentuneisuuden muutosta tarkasteltiin yksilöittäin, havaittiin, että masentuneisuus muuttui joillakin nuorilla selvästi peruskoulun loputtua (kuvio 1). Toisilla nuorilla masentuneisuuden yksilötason keskiarvopistemäärä väheni koulusiirtymän jälkeen yli kaksi pistettä, kun taas toisilla se lisääntyi jopa 2,5 pisteellä.

KUVIO 1. Nuorten masentuneisuuden summakeskiarvot

3.2 Vanhemmuustyylit ja nuorten masentuneisuus

Tutkimuksen toisena tarkoituksena oli selvittää vanhemmuustyylien yhteys nuorten masentuneisuuteen. Yhteyttä tutkittiin hierarkkisen regressionanalyysin ja Pearsonin korrelaatiokertoimen avulla. Hierarkkiseen regressioanalyysiin päädyttiin, koska haluttiin kontrolloida muiden muuttujien vaikutusta masentuneisuuteen. Selitettävänä tekijänä oli nuorten masentuneisuus ja selittävinä tekijöinä nuoren sukupuoli, yksittäiset vanhemmuustyylit (affekti, behavioraalinen ja psykologinen kontrolli), vanhemmuustyylin ja nuoren sukupuolen välinen interaktio sekä vanhemmuustyylien väliset interaktiot.

Ensimmäiseksi tarkasteltiin äidin vanhemmuustyylin yhteyttä nuoren masentuneisuuteen ensimmäisellä mittauskerralla (taulukko 4). Hierarkkisen regressioanalyysin ensimmäisen askelen selittävä muuttuja oli nuoren sukupuoli. Sukupuoli selitti merkittävästi nuoren masentuneisuutta äitien vanhemmuustyylien yhteydessä 1. mittauskerralla.

Toisen askelen selittävinä muuttujina olivat affekti, behavioraalinen ja psykologinen kontrolli kun nuoren sukupuolen vaikutus oli kontrolloitu. Näistä vain affekti selitti merkittävästi nuoren masentuneisuutta 1. mittauskerralla äitien vanhemmuustyylin yhteydessä. Pearsonin korrelaatiokerrointa tarkasteltaessa voitiin havaita, että mitä enemmän nuoren arvioima äidin vanhemmuustyyli korosti affektia, sitä vähäisempää nuoren masentuneisuus oli.

TAULUKKO 4. Nuorten masentuneisuuden selittyminen äidin vanhemmuustyylillä

Muuttujat	Masentuneisuus			Masentuneisuus		
	β	ΔR^2	r	β	ΔR^2	r
		1. mittaus		2. mittaus		
1. Askel		.05**			.04**	
Sukupuoli	-.24**		-.25**	-.22**		-.17*
2. Askel		.12***			.11***	
Affekti	-.27***		-.20**	-.23**		-.24**
Behavioraalinen kontrolli	.01		.11	-.16*		-.04
Psykologinen kontrolli	.11		.13	.17*		.15*
3. Askel						
Interaktio						
Behav. kontr. X affekti	-.20**	.09**	-.22**			
Psykol. kontr. X affekti	-.20**	.10**	-.19*			

Kolmannen askelen selittävät muuttujat on lisätty erillisissä analyyseissa.

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Kolmannen askelen selittävinä muuttujina olivat vanhemmuustyylin ja sukupuolen välinen interaktio, sekä vanhemmuustyyli-interaktiot. Yksittäisen vanhemmuustyylin ja sukupuolen välinen interaktio lisättiin malliin, koska haluttiin selvittää vaikuttaako nuoren sukupuoli vanhemmuustyylin ja masentuneisuuden väliseen yhteyteen. Mikään äidin vanhemmuustyylin ja nuoren sukupuolen välinen interaktio ei ollut yhteydessä nuoren masentuneisuuteen 1. mittauskerralla. Kolmannen askelen selittävinä muuttujina olivat myös vanhemmuustyyli-interaktiot, koska haluttiin selvittää vanhemmuustyylien yhdysvaikutusta nuorten masentuneisuuteen. Ensimmäisellä mittauskerralla nuorten masentuneisuutta merkitsevästi selittivät äidin affektiivisuuden ja behavioraalisen kontrollin interaktio sekä affektiivisuuden ja psykologisen kontrollin interaktio (taulukko 4).

Koska haluttiin selvittää, minkälaiset äidin vanhemmuustyyli-interaktiot selittivät nuorten masentuneisuutta, tehtiin uusi regressioanalyysi merkittävästi masentuneisuuteen yhteydessä olleilla interaktioilla (taulukot 4). Näitä interaktioita

tutkittiin tarkemmin jakamalla nuoret kahteen ryhmään jokaisen vanhemmuustyylin osalta (raportoi korkeaa tai matalaa affektia / behavioraalista kontrollia / psykologista kontrollia). Sen jälkeen tehtiin regressioanalyysi jaetuilla vanhemmuustyyli-muuttujilla.

Tutkimustulokset *vähäisen affektin* ryhmälle osoittivat, että mitä korkeampaa äitien behavioraalinen kontrolli oli 1. mittauskerralla, sitä enemmän masentuneisuutta nuoret raportoivat ($\beta = .22$, $p < .05$). Vastaavat tulokset havaittiin myös psykologisen kontrollin yhteydessä 1. mittauskerralla. Mitä korkeampaa äitien psykologinen kontrolli oli vähäisen affektin ryhmässä, sitä korkeampaa masentuneisuutta nuoret raportoivat ($\beta = .27$, $p < .05$). Tutkimustulokset *korkean behavioraalisen kontrollin* ryhmälle osoittivat, että mitä korkeampaa äitien affekti oli tässä ryhmässä, sitä vähäisempää masentuneisuutta nuoret raportoivat 1. mittauskerralla ($\beta = -.36$, $p < .001$). Tulokset *korkean psykologisen kontrollin* ryhmälle osoittivat, että mitä korkeampaa äitien affekti oli korkean psykologisen kontrollin ryhmässä, sitä vähäisempää masentuneisuutta nuoret raportoivat ($\beta = -.37$, $p < .001$). Äitien *korkean affektin* sekä *matalan behavioraalisen ja psykologisen kontrollin* ryhmissä mikään vanhemmuustyyli ei ollut yhteydessä nuoren masentuneisuuteen 1. mittauskerralla.

Seuraavaksi tarkasteltiin äidin vanhemmuustyylin yhteyttä nuoren masentuneisuuteen toisella mittauskerralla (taulukko 4). Ensimmäisellä askelella sukupuoli selitti merkittävästi nuoren masentuneisuutta äitien vanhemmuustyylien yhteydessä myös 2. mittauskerralla.

Toisen askelen selittävästä muuttujista masentuneisuuteen olivat yhteydessä kaikki äitien vanhemmuustyyli. Pearsonin korrelaatiokerrointa tarkasteltaessa voitiin havaita, että mitä enemmän nuoren arvioima äidin vanhemmuustyyli korosti affektia, sitä vähäisempää nuoren masentuneisuus oli. Samoin, mitä enemmän vanhemmuustyyli korosti behavioraalista kontrollia, sitä vähäisempää nuoren masentuneisuus oli. Toisaalta, mitä enemmän vanhemmuustyyli korosti psykologista kontrollia, sitä korkeampaa nuorten masentuneisuus oli. Mikään kolmannen askelen muuttuja ei ollut yhteydessä nuoren masentuneisuuteen 2. mittauskerralla.

TAULUKKO 5. Nuorten masentuneisuuden selittyminen isän vanhemmuustyyllillä

Muuttujat	Masentuneisuus			Masentuneisuus		
		1. mittaus		2. mittaus		
	β	ΔR^2	r	β	ΔR^2	r
1. Askel		.06***			.03*	
Sukupuoli	-.25***		-.25***	-.19*		-.17*
2. Askel		.10*			.11***	
Affekti	-.26***		-.26***	-.25**		-.24***
Behavioraalinen kontrolli	.05		-.01	-.07		-.02
Psykologinen kontrolli	.08		.03	.25**		.14
3. Askel						
Interaktiot						
Affekti X nuoren sukupuoli	-.53*	.09*	-.20**	-.51*	.13*	-.18*
Behav. kontr. X affekti	-.21**	.09**	-.13			
Psyk. kontr. X affekti	-.23**	.12**	-.15*	.16**	.11**	.20**
Psyk. kontr. X behav.kontr.				.15*	.03*	.18*

Kolmannen askelen selittävät muuttujat on lisätty erillisissä analyyseissa.

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tämän jälkeen tarkastelimme nuoren masentuneisuuden selittymistä isän vanhemmuustyyllillä 1. mittauskerralla (taulukko 5). Ensimmäisellä askelella sukupuoli selitti merkittävästi nuoren masentuneisuutta isän vanhemmuustyylien yhteydessä 1. mittauskerralla.

Toisen askelen selittävästä muuttujista vain isän affekti selitti merkittävästi nuoren masentuneisuutta 1. mittauskerralla. Samoin kuin äitien vanhemmuustyylien yhteydessä, mitä enemmän nuoren arvioima isän vanhemmuustyyli korosti affektia, sitä vähäisempää nuoren masentuneisuus oli.

Kolmannella askelella nuoren masentuneisuutta 1. mittauskerralla selitti merkitsevästi nuoren sukupuolen ja isän affektiivisuuden välinen interaktio. Tätä isän affektin ja nuoren sukupuolen interaktion yhteyttä nuorten masentuneisuuteen tarkasteltiin tarkemmin jakamalla koko aineisto nuorten sukupuolen mukaan ja

tekemällä uusi regressioanalyysi. Tällöin havaittiin, että isän affektiivisuus oli merkitsevästi yhteydessä ensimmäisellä mittauskerralla vain tyttöjen masentuneisuuteen ($\beta = -.35$, $p < .001$). Mitä vähemmän isän vanhemmuustyyli korosti affektiivisuutta, sitä masentuneempia tytöt olivat. Affekti ei selittänyt vastaavalla tavalla poikien masentuneisuutta 1. mittauskerralla. Isien vanhemmuustyyli-interaktioista affektiivisuuden ja behavioraalisen kontrollin välinen interaktio sekä affektin ja psykologisen kontrollin interaktio selittivät nuorten masentuneisuutta 1. mittauskerralla. Jotta voitiin tarkastella näitä interaktioita, nuoret jaettiin taas kahteen ryhmään jokaisen vanhemmuustyylin osalta.

Tutkimustulokset *vähäisen affektin* ryhmälle osoittivat, että mitä korkeampaa isien behavioraalinen kontrolli oli, sitä enemmän masentuneisuutta nuoret raportoivat ($\beta = .21$, $p < .05$) 1. mittauskerralla. Vastaavat tulokset havaittiin myös psykologisella kontrollilla 1. mittauskerralla. Mitä korkeampaa isien psykologinen kontrolli oli vähäisen affektin ryhmässä, sitä korkeampaa masentuneisuutta nuoret raportoivat ($\beta = .27$, $p < .01$). Tutkimustulokset *korkean behavioraalisen kontrollin* ryhmälle osoittivat, että mitä korkeampaa isien affekti oli korkean behavioraalisen kontrollin ryhmässä, sitä vähäisempää masentuneisuutta nuoret raportoivat 1. mittauskerralla ($\beta = -.24$, $p < .05$). Tutkimustulokset *korkean psykologisen kontrollin* ryhmälle osoittivat että, mitä korkeampaa isien affekti oli korkean psykologisen kontrollin ryhmässä, sitä vähäisempää masentuneisuutta nuoret raportoivat 1. mittauskerralla ($\beta = -.45$, $p < .001$). Myös isien *korkean affektin* sekä *matalan behavioraalisen ja psykologisen kontrollin* ryhmissä mikään vanhemmuustyyli ei ollut yhteydessä nuoren masentuneisuuteen 1. mittauskerralla.

Lopuksi tarkastelimme nuoren masentuneisuuden selittymistä isän vanhemmuustyyllillä 2. mittauskerralla (taulukko 5). Kuten edellisissäkin analyyseissä sukupuoli selitti merkittävästi nuoren masentuneisuutta 1. askelella.

Toisen askelen selittävästä muuttujista masentuneisuuteen olivat yhteydessä isän affekti ja psykologinen kontrolli. Pearssonin korrelaatiokerrointa tarkasteltaessa voitiin havaita, että mitä enemmän nuoren arvioima isän vanhemmuustyyli korosti affektia, sitä vähäisempää nuoren masentuneisuus oli. Toisaalta, mitä

enemmän isän vanhemmuustyylillä korosti psykologista kontrollia, sitä korkeampaa nuorten masentuneisuus oli.

Nuoren masentuneisuutta 2. mittauskerralla selitti merkitsevästi nuoren sukupuolen ja isän affektiivisuuden välinen interaktio. Kun aineisto jaettiin sukupuolen mukaan havaittiin, että isän affektiivisuus oli merkitsevästi yhteydessä myös toisella mittauskerralla vain tyttöjen masentuneisuuteen ($\beta = -.34$, $p < .01$). Mitä vähemmän isän vanhemmuustyylillä korosti affektiivisuutta, sitä masentuneempia tytöt olivat. Isien affekti ei selittänyt vastaavalla tavalla poikien masentuneisuutta myöskään 2. mittauskerralla. Kolmannella askelella myös isien affektiivisuuden ja psykologisen kontrollin välinen interaktio sekä psykologisen kontrollin ja behavioraalisen kontrollin interaktio selittivät nuorten masentuneisuutta 2. mittauskerralla. Jotta voitiin tarkastella näitä interaktioita tehtiin regressioanalyysi jaetuilla vanhemmuustyylillä-muuttujilla kuten edellä.

Tutkimustulokset *korkean behavioraalisen kontrollin* ryhmälle osoittivat, että mitä korkeampaa psykologinen kontrolli oli, sitä korkeampaa masentuneisuutta nuoret raportoivat. Yhteys havaittiin vain isien ($\beta = .22$, $p < .05$) vanhemmuustyylien yhteydessä 2. mittauskerralla. Muissa ryhmissä mikään isien vanhemmuustyylillä ei ollut yhteydessä nuorten masentuneisuuteen 2. mittauskerralla.

Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää vanhemman koulutustaustan ja hänen vanhemmuustyylin välistä yhteyttä kaksisuuntaisen varianssianalyysin (ANOVA) avulla. Vanhemman koulutustaustan ja hänen vanhemmuustyylin välillä ei ollut merkitsevää yhteyttä.

4. POHDINTA

4.1 Nuorten masentuneisuus

Tutkimuksen ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää, kuinka masentuneita tutkimuksen nuoret olivat, sekä masentuneisuuden pysyvyyttä toisen asteen koulu-siirtymän aikaan.

9. luokan keväällä 18 % tytöistä ja 7 % pojista raportoi vakavaa masennusta ja 32 % tytöistä ja 20 % pojista vähintään lievää masentuneisuutta. Lievästi masentuneiden määrä laski noin 5 % seuraavan vuoden tammikuussa. Pearssonin korrelaatiokertoimella mitattuna nuorten masentuneisuuden pysyvyys oli pojilla kohtalaisen korkea (Metsämuuronen, 2005) ja tytöillä lähes kohtalaisen korkea. Sekä nuorten masentuneisuuden keskiarvopistemäärät että lievästi masentuneiden määrä pienenevät toisella mittauskerralla tammikuussa, eikä masentuneisuuden pysyvyys ollut sitä luokkaa kuin voisi odottaa. Tämä osoittaa, että nuorten masentuneisuudessa tapahtui muutosta verrattaessa 9. luokan kevättä seuraavan vuoden tammikuuhun.

Masentuneisuus on nuoruusiässä aina riski, joka saattaa johtaa aikuisiän masennukseen (Marttunen & Rantanen, 1999; Zahn-Waxler ym., 2000). Tulokset nuorten korkeasta masentuneisuudesta on otettava vakavasti. Tulokset osoittivat myös, että nuorten masentuneisuuden määrä ei ollut pysyvää koulusiirtymän aikana. Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että koulusiirtymä on vaihe, jonka jälkeen toisten nuorten masentuneisuuden määrä vähenee ja toisten nousee. Koulusiirtymään liittyy paljon stressaavia tekijöitä, kuten kaveripiirin vaihdos, ympäristön vaihto sekä epävarmuus tulevaisuudesta, jotka saattavat näkyä nuorena masentuneisuutena. Luultavasti myös koulusiirtymän sujuminen on yhteydessä nuoren masentuneisuuteen. Kun valittu jatkokoulutuspaikka osoittautuu oikeaksi, masentuneisuus vähenee. Toisaalta sopimaton jatkokoulutuspaikka ja vaikeus luoda uusia sosiaalisia suhteita voi lisätä nuoren masentuneisuutta. Koulusiirtymän onnistumisessa tärkeä rooli on myös vanhemmilla ja muulla

sosiaalisella verkostolla (Adams, Ryan, Keating, 2000; Mounts, Valentiner, Anderson, Boswell, 2006).

Koska suomalaista tutkimusta tältä saralta on hyvin vähän, olisikin tulevaisuudessa tärkeä paneutua koulusiirtymään nuorten kokemana. Sen jälkeen tieto olisi siirrettävä koulujen opinto-ohjaajille ja nuorten vanhemmille, joilla on mahdollisuus arkielämässä tukea siirtymän sujuvuutta.

4.2 Vanhemmuustyylit ja nuorten masentuneisuus

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli selvittää vanhemmuustyilien yhteys nuorten masentuneisuuteen ja nuoren sukupuolen vaikutus vanhemmuustyilin ja masentuneisuuden väliseen yhteyteen. Tulokset osoittivat, että yksittäisistä vanhemmuustyyleistä affekti oli merkittävimmin yhteydessä nuorten masentuneisuuteen. Korrelaatiokertoimen perusteella voitiin päätellä, että mitä vähemmän affektiivisuutta vanhemmuustyyli sisälsi, sitä korkeampaa oli nuoren masentuneisuus. Myös psykologinen ja behavioraalinen kontrolli olivat jossain määrin yhteydessä nuoren masentuneisuuteen. Mitä korkeampaa psykologista kontrollia vanhemmuustyyli sisälsi, sitä masentuneempia nuoret olivat. Samalla, mitä korkeampaa behavioraalista kontrollia äidin vanhemmuustyyli sisälsi, sitä vähäisempää oli nuorten masentuneisuus.

Aikaisemmat tutkimukset tukevat heikon affektiivisuuden ja nuoren masentuneisuuden välistä yhteyttä. (Muris, Schmdt, Lambrichs & Meeaters, 2001; Sheebert ym., 1996). On mahdollista, että vähäinen vanhempien tuki ja kannustus aiheuttaa nuorena vähemmyden tunnetta ja samalla masentuneisuutta. Aikaisemmissa tutkimuksissa on myös havaittu yhteys psykologisen kontrollin ja nuoren masentuneisuuden välillä (Barber ym., 1994). Korkea psykologinen kontrolli on todennäköisesti yhteydessä nuoren itsetuntoon vaikuttaen hänen identiteetin rakentumiseen ja masentuneisuuteen. Behavioraalisen kontrollin yhteys vähäiseen masentuneisuuteen tukee käsitystä, jonka mukaan behavioraalinen kontrolli on yksittäisenä vanhemmuustyilinä lasta myönteisellä tavalla tukevaa vaatavuutta

(Metsäpelto & Pulkkinen, 2004), ja tämän tutkimuksen mukaan vielä toisen asteen siirtymävaiheessakin olevat nuoret hyötyvät siitä.

Nuoren sukupuoli selitti merkitsevästi masentuneisuuden ja vanhemman vanhemmuustyylin välistä yhteyttä. Tarkasteltaessa tarkemmin sukupuolen vaikutusta vanhemmuustyylin ja masentuneisuuden väliseen yhteyteen havaittiin, että isän affektiivisuus oli yhteydessä vain tyttöjen masentuneisuuteen. Näin ollen vain tytöt kärsivät isän vähäisestä affektiivisuudesta. Muiden vanhemmuustyylien kohdalla sukupuolen vaikutus ei ollut merkittävä.

Aikaisempien tutkimusten mukaan vanhemmuustyylin ja nuoren masentuneisuuden välinen yhteys on erilainen tytöillä ja pojilla (Heaven, Newbury & Mak, 2004; Weiss & Schwarz, 1996). Aikaisemmat tutkimukset tukevat isien affektiivisuuden yhteyttä tyttöjen masentuneisuuteen (Heaven, Newbury & Mak, 2004). Pojissa isien vähäinen affektiivisuus oli näkynyt eksternaalisena ongelmakäyttäytymisenä. Luultavasti tämän takia tässäkin tutkimuksessa ei havaittu vanhemmuustyylin yhteyttä poikien masentuneisuuteen.

Tarkasteltaessa vanhemmuustyyli-interaktioiden yhteyttä nuorten masentuneisuuteen havaittiin matalan affektin ryhmässä, että mitä korkeampaa vanhemman behavioraalinen tai psykologinen kontrolli olivat, sitä enemmän masentuneisuutta nuoret raportoivat. Korkean behavioraalisen kontrollin ryhmässä havaittiin, että mitä korkeampaa vanhemman psykologinen kontrolli oli, sitä enemmän masentuneisuutta nuoret raportoivat. Korkean affektin ryhmässä mikään vanhemmuustyyli ei ollut yhteydessä nuoren masentuneisuuteen kummallakaan mittauskerralla.

Vanhemmuustyyli-interaktioiden osalta tulokset osoittavat, että affektin ollessa vähäistä masentuneisuus oli yhteydessä korkeaan behavioraaliseen kontrolliin. Tällaista vanhemmuustyyliä ei ole nimetty aikaisemmissa tutkimuksissa eikä vastaavaa yhteyttä masentuneisuuteen ole löydetty. On mahdollista, että vähäinen affekti on niin voimakas osatekijä vanhemmuustyyllissä, että yhdistettynä korkeaan behavioraaliseen kontrolliin se muuttaa nuoren kokemuksen vanhemmuustyylistä negatiiviseksi ja edesauttaa masentuneisuutta, vaikka behavioraalinen kontrolli itsessään oli yhteydessä nuoren vähäiseen masentuneisuuteen.

Myönteiselläkin tavalla tukeva kontrolli on siis yhteydessä nuoren masentuneisuuteen kun affekti on vähäistä vanhemmuustyyliissä.

Tulosten perusteella havaittiin myös, että kun affekti oli vähäistä, korkea psykologinen kontrolli oli yhteydessä nuorten masentuneisuuteen. Baumrind (1991) nimitti tämänkaltaista vanhemmuutta autoritaariseksi vanhemmuustyyliksi. Autoritaarisen vanhemmuustyylin yhteyttä nuoren masentuneisuuteen tukevat myös aikaisemmat tutkimukset (Garber ym., 1997; Muris ym., 2003; Vazsonyi & Belliston, 2006). Nuori kokee, ettei hänen anneta tehdä valintoja elämänsä suhteen eikä hän saa tukea vanhemmilta, vaikka juuri nuoruuteen ja siirtymävaiheisiin kuuluu oman identiteetin luominen.

Tulosten perusteella isien behavioraalisen kontrollin ollessa korkeaa, korkea psykologinen kontrolli oli yhteydessä nuorten masentuneisuuteen. Näin ollen isien korkea kontrollin käyttö yleisesti selitti masentuneisuutta. Tällaisen vanhemman auktoriteettia korostavan vanhemmuustyylin on havaittu olevan isille tyypillistä (Metsäpelto & Pulkkinen, 2004).

Tuloksista on myös havaittavissa, että korkeaa affektiivisuutta sisältävä vanhemmuustyyli ei ollut yhteydessä masentuneisuuteen edes korkean psykologisen tai behavioraalisen kontrollin interaktion kautta kummallakaan mittauskerralla. Voidaan siis olettaa, että korkea affekti toimii suojaavana tekijänä nuoren masentuneisuuden ja muiden vanhemmuustyylien välillä.

Tässä tutkimuksessa merkittäviä yhteyksiä masentuneisuuden ja luokiteltujen vanhemmuustyyli-interaktioiden välillä havaittiin pääosin vain ensimmäisellä mittauskerralla. Tämä antaa aiheen epäillä, että vanhemmuustyylin ja masentuneisuuden välinen yhteys on myös riippuvainen ajankohdasta. On mahdollista, että nuoret ovat herkempiä vanhemmuustyylin vaikutukselle ennen toisen asteen koulusiirtymää. Voi olla, että koulusiirtymän jälkeen nuoren muulla sosiaalisella verkostolla on jo merkittävämpi vaikutus nuoren hyvinvointiin. Tässä tutkimuksessa vanhemmuustyyli havaittiin kohtalaisen pysyväksi ominaisuudeksi. Myös Metsäpellon ja Pulkkinen (2003) tutkimuksessa havaittiin, että vanhemmuustyyli oli suhteellisen riippumaton lapsen iästä. On kuitenkin hyvä pohtia, tulisiko

vanhemmuustyylin olla pysyvä ominaisuus vai tulisiko sen muuttua lapsen kehityksen myötä.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on pidettävä mielessä, ettei tämän tutkimuksen perusteella voida päätellä johtuuko nuorten masentuneisuus vanhemmuustyylistä, vai aiheuttaako nuoren masentuneisuus vanhemmassa tietynlaisista käyttäytymistyyliä. Nuoren masentuneisuus aiheuttaa vanhemmassa varmasti huolta ja tarvetta kontrolloida nuoren elämää, jotta nuori ei tekisi ”väärä” valintoja, jotka taas saattaisivat altistaa häntä uusille epäonnistumisen kokemuksille. Toisaalta myös vanhemmuustyyli voi altistaa nuorta masentuneisuudelle. Tutkimustietoa vanhemmuustyylin yhteydestä 15-17-vuotiaan nuoren internaaliin ongelmiin on vähän. Aikaisemmissa tutkimuksissa on pohdittu, että nuorten itsenäistyessä vanhempien tulisi muokata omaa kasvatustyyliään vähemmän kontrolloivaksi, jolloin nuori voi itse kontrolloida omaa elämäänsä ja rakentaa identiteettiään. Näin vanhemmat toimisivat suojaavina tekijöinä nuoren kehityksessä (Eccles, Lord, Roeser, Barber & Jozefowicz, 1997). Nuorilla on yleensä jo laaja ja vahva sosiaalinen verkosto, joka koostuu lähinnä kavereista ja vanhemmat saattavat jäädä taka-alalle. Toisaalta ikävaiheeseen kasaantuu myös monia mahdollisesti stressiä aiheuttavia tekijöitä, kuten koulun vaihdos ja tulevaisuuden kouluttautumissuunnitelmien pohtiminen, joissa kaveripiiri ei välttämättä ole apuna. Siirtymävaiheeseen liittyvät valinnat vaativat nuorelta itsenäisiä päätöksiä, mutta myös vanhemman tuki on tärkeää, jotta epäonnistumisen edessä nuori ei jäisi yksin. Vanhemman olisi sekä tuettava nuorta että annettava hänen tehdä omat päätöksensä.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista käyttää tutkimuksissa myös vanhempien omaa arviota vanhemmuustyyleistä ja verrata sitä nuorten masentuneisuuteen sekä tämän tutkimuksen tuloksiin. Vanhemman arviossa korostuisi luultavasti vanhemman sisäinen malli omasta vanhemmuudesta, kun taas nuoren arvio korostaa todellista tilannetta.

4.3 Vanhemmuustyylit ja vanhemman koulutustausta

Tutkimuksen kolmantena tarkoituksena oli selvittää vanhemman koulutustaustan ja vanhemmuustyylin välistä yhteyttä. Tässä tutkimuksessa ei löydetty yhteyttä vanhemman koulutustaustan ja vanhemmuustyylin välillä toisin kuin aikaisemmissa tutkimuksissa (Aunola ym., 1999; Turner & Johnson, 2003). Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, ettei koulutus ole antanut erilaisia lähtökohtia vanhemmuuteen. Syynä siihen, että koulutuksen aikaansaamat erot eivät ole havaittavissa tässä aineistossa, vaikuttaa varmasti suomalaisen koulujärjestelmän tasa-arvoisuus.

4.4 Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon muutamia rajoituksia. Ensinnäkin tutkimuksen tuloksiin nuorten masentuneisuudesta on suhtauduttava varauksellisesti. Masentuneisuutta mitattiin DEPSin depressioseulalla, joka on kehitetty depression riskiryhmien etsintään (Salokangas, Stengård & Poutanen, 1994). Tällöin on mahdollista, ettei tutkimuksella tavoitettu kaikkia lievästi masentuneita nuoria. Koska iso osa nuorista ei kokenut lähes lainkaan masentuneisuutta, masentuneisuuden normaalijakaumat olivat myös vinoja vähentäen tilastollista merkityksellisyyttä.

Toiseksi tulokset olisivat luotettavampia, jos aineisto kerättäisiin pidemmän ajan kuluessa. Tällöin olisi helpompi arvioida vanhemmuustyylin todellista yhteyttä nuoren masentuneisuuteen ja ajankohtaan sidoksissa olevat tekijät olisivat helpommin kontrolloitavissa. On myös otettava huomioon, että nuorten masentuneisuuteen on yhteydessä monia muitakin tekijöitä, vanhemman vanhemmuustyylin lisäksi, jotka eivät tulleet esille tässä tutkimuksessa. Esimerkiksi nuoren kausaaliattribuutioiden arviointi koulusiirtymän aikana voisi tuoda lisätietoa tutkimukselle. Kolmanneksi tutkimuksessa olisi saatu tarkempaa tietoa nuorten sukupuolieroista jos tutkimukseen olisi sisällytetty myös nuorten eksteraalinen ongelmakäyttäytyminen. Tulosten yleistettävyyttä heikentää myös se, että aineisto sisälsi vain yhdeksän isän koulutustiedot.

4.5 Yhteenveto

Tutkimukseni osoitti, että vanhemmuustyyli, erityisesti vähäinen affektiivisuus ja autoritaarinen vanhemmuustyyli, ovat yhteydessä nuoren masentuneisuuteen. Näin ollen nuoren psyykkistä hyvinvointia tukisi luultavasti parhaiten toisen asteen koulusiirtymän aikana vanhempien antama tuki ja kannustus, mutta myös nuorelle annettu vapaus tehdä omia valintoja.

Masentuneisuus on yhä näkyvämpi osa yhteiskuntaa aiheuttaen aikuisuudessa työkyvyttömyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä. Tutkimukseni osoittaa, että nuorten masentuneisuudessa tapahtuu muutoksia koulusiirtymän aikana. Näin ollen voidaan päätellä, että toisen asteen koulusiirtymän sujuvuus on luultavasti yhteydessä nuoren masentuneisuuteen. Hyvin sujunut koulusiirtymä saattaisi toimia katkaisupisteenä nuoruusiän ja aikuisiän masennuksen välillä. Olisikin tärkeää, että vanhemmat ja opettajat saisivat tutkimustietoa siitä, minkälainen vanhemmuus ja ohjaus tukevat nuoren hyvinvointia parhaiten koulusiirtymän ja muiden isojen normatiivisten muutosten yhteydessä.

LÄHTEET

- Adams, G. R., Ryan, B. A., & Keating, L. (2000). Family relationships, academic environments and psychosocial development during the university experience: A longitudinal investigation. *Journal of Adolescent Research, 15*(1), 99-122.
- Aunola, K. (2000). Miksi lapsi menestyy heikosti koulussa? Katsaus. *Psykologia 03/2000, 271-280*.
- Aunola, K., & Nurmi, J. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development, 76*(6), 1144-1159.
- Aunola, K., Nurmi, J., Onatsu-Arvilommi, T., & Pulkkinen, L. (1999). The role of parents' self-esteem, mastery-orientation and social background in their parenting styles. *Scandinavian Journal of Psychology, 40*(4), 307-317.
- Aunola, K., Stattin, H., & Nurmi, J. (2000). Adolescents' achievement strategies, school adjustment, and externalizing and internalizing problem behaviors. *Journal of Youth and Adolescence, 29*(3), 289-306.
- Aunola, K., Vanhatalo, O., & Sethi, R. (2001). Sosiaalinen tausta, arvot ja vanhemmuus. *Psykologia, 36*(3), 148-158.
- Bandura, A., Pastorelli, C., Barbaranelli, C., & Caprara, G. V. (1999). Self-efficacy pathways to childhood depression. *Journal of Personality and Social Psychology, 76*(2), 258-269.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development, 67*(6), 3296-3319.

- Barber, B. K., Olsen, J. E., & Shagle, S. C. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Development, 65*(4), 1120-1136.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative control on child behavior. *Child Development, 37*(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology, 4*(1), 1-103.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence, 11*(1), 56-95.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child development, 55*(1), 83-96.
- Brody, G. H., Stoneman, Z., Flor, D., & McCrary, C. (1994). Financial resources, parent psychological functioning, parent co-caregiving, and early adolescent competence in rural two-parent african-american families. *Child Development, 65*(2), 590-605.
- Darling, N. (1999). Parenting style and its correlates. Springfield (Va) : EDRS.
- Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (1994). Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child Development, 65*(2), 649-665.
- Eccles, J. S., Lord, S. E., Roeser, R. W., Barber, B. L. & Jozefowicz, D. M. H. (1997). The association of school transitions in early adolescence with developmental trajectories through High School. Teoksessa J. Schulenberg, J.

L. Maggs, & K. Hurrelmann (toim.), *Health risks and developmental transitions during adolescence*, (s. 283-320). Cambridge University Press.

Ehrenberg, M. F., Cox, D. N., & Koopman, R. F. (1990). The million adolescent personality inventory profiles of depressed adolescents. *Adolescence*, *25*(98), 415-424.

Finkelstein, J. S., Donenberg, G. R., & Martinovich, Z. (2001). Maternal control and adolescent depression: Ethnic differences among clinically referred girls. *Journal of Youth and Adolescence*, *30*(2), 155-171.

Fox, R. A., Platz, D. L., & Bentley, K. S. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems. *Journal of Genetic Psychology*, *156*(4), 431-441.

Galambos, N. L., Barker, E. T., & Krahn, H. J. (2006). Depression, self-esteem, and anger in emerging adulthood: Seven-year trajectories. *Developmental Psychology*, *42*(2), 350-365.

Garber, J. (2004). Internalizing problems during adolescence. In Lerner, R. M. & Steinberg, L. (ed.) *Handbook of adolescent psychology*, 2. painos (s. 587-620). Hoboken, N.J : John Wiley & Sons

Garber, J., Robinson, N. S., & Valentiner, D. (1997). The relation between parenting and adolescent depression: Self-worth as a mediator. *Journal of Adolescent Research*, *12*(1), 12-33.

Heaven, P. C. L., Newbury, K., & Mak, A. (2004). The impact of adolescent and parental characteristics on adolescent levels of delinquency and depression. *Personality and Individual Differences*, *36*(1), 173-185.

- Leinonen, J. A., Solantaus, T. S., & Punamäki, R. (2003). Parental mental health and children's adjustment: The quality of marital interaction and parenting as mediating factors. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *44*(2), 227-241.
- Luopa, P., Pietikäinen, M., & Jokela, J. (2005). Nuorten elinolot, koulutyö, terveys ja terveystottumukset 1996-2005. *Kouluterveyskysely 2005*. Stakes.[viitattu 18.12.2006]. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T25-2006-VERKKO.pdf>. ISSN 1795-8105
- Marttunen & Rantanen (1999), Nuorisopsykiatria. Teoksessa Lönnqvist, J., Heikkinen, M., Henriksson, M., Marttunen, M. & Parttonen, T. (1999). *Psykiatria*, (s. 497-527). Helsinki: Duodecim
- Mccoby, E.E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In P. H. Mussen (Ed.) & E. M. Hetherington (Vol. Ed.) *Handbook of child psychology: Vol. 4. socialization, personality, and social development*, 4. pianos, 1-101. New York: Wiley.
- Metsämuuronen, J. (2005). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä, (s. 345-346). Jyväskylä: Gummerus.
- Metsäpelto, R., & Pulkkinen, L. (2003). Personality traits and parenting: Neuroticism, extraversion, and openness to experience as discriminative factors. *European Journal of Personality*, *17*(1), 59-78.
- Metsäpelto, R., & Pulkkinen, L. (2004). Vanhempien kasvatustyyli ja psykososiaalinen toimintakyky. *Psykologia*, *39*(3), 212-221.
- Mounts, N. S., Valentiner, D. P., Anderson, K. L., & Boswell, M. K. (2006). Shyness, sociability, and parental support for the college transition: Relation to adolescents' adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, *35*(1), 71-80.

- Muris, P., Meesters, C., Schouten, E., & Hoge, E. (2004). Effects of perceived control on the relationship between perceived parental rearing behaviors and symptoms of anxiety and depression in nonclinical preadolescents. *Journal of Youth and Adolescence, 33*(1), 51-58.
- Muris, P., Meesters, C., & van den Berg, S. (2003). Internalizing and externalizing problems as correlates of self-reported attachment style and perceived parental rearing in normal adolescents. *Journal of Child and Family Studies, 12*(2), 171-183.
- Muris, P., Schmidt, H., Lambrichs, R., & Meesters, C. (2001). Protective and vulnerability factors of depression in normal adolescents. *Behaviour Research and Therapy, 39*(5), 555-565.
- Nolen-Hoeksema, S., & Girgus, J. S. (1994). The emergence of gender differences in depression during adolescence. *Psychological Bulletin, 115*(3), 424-443.
- Onatsu-Arvilommi, T., Nurmi, J., & Aunola, K. (1998). Mothers' and fathers' well-being, parenting styles, and their children's cognitive and behavioural strategies at primary school. *European Journal of Psychology of Education, 13*(4), 543-556.
- Parker, G. (1982). Parental representations and affective symptoms: Examination for an hereditary link. *British Journal of Medical Psychology, 55*(1), 57-61.
- Parker, G., & Hadzi-Pavlovic, D. (1984). Modification of levels of depression in mother-bereaved women by parental and marital relationships. *Psychological Medicine, 14*(1), 125-135.

- Paulson, S. E. (1994). Relations of parenting style and parental involvement with ninth-grade students' achievement. *Journal of Early Adolescence, 14*(2), 250-267.
- Pulkkinen, L. (1977). Kotikasvatuksen psykologia, (s. 232-249). Jyväskylä: Gummerus.
- Pulkkinen, L. (toim.) (1996). Lapsesta aikuiseksi, (s. 79-90). Jyväskylä: Ateena.
- Rapee, R. M. (1997). Potential role of childrearing practices in the development of anxiety and depression. *Clinical Psychology Review, 17*(1), 47-67.
- Roberts, G. C., Block, J. H., & Block, J. (1984). Continuity and change in parents' child-rearing practices. *Child Development, 55*(2), 586-597.
- Salokangas, R., Stengård, E., & Poutanen, O. (1994). DEPS - uusi väline depression seulontaan. *Duodecim, 110*(12), 1141-1148
- Schulenberg, J., Maggs, J. L., & Hurrelmann K. (1997). Negotiating developmental transitions during adolescence and young adulthood. Teoksessa J. Schulenberg, J. Sheeber, L., Hops, H., Alpert, A., Davis, B., & Andrews, J. (1997). Family support and conflict: Prospective relations to adolescent depression. *Journal of Abnormal Child Psychology, 25*(4), 333-344.
- Sheeber, L., Hops, H., Alpert, A., Davis, B., & Andrews, J. (1997). Family support and conflict: Prospective relations to adolescent depression. *Journal of abnormal child psychology, 25*(4), 333-344.
- Smith, E.E., Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B.L., Loftus, G.R., Bem, D.J. & Maren, S.M. (2003) *Atkinson & Hilgard's introduction to psychology*. (14. painos). Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.

- Steinberg, L. (1990). Autonomy, conflict, and harmony in the family relationship. In S. S. Feldman, & G. R. Elliott (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent*. (pp. 255-276)Harvard University Press.
- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D., & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, *1*(1), 19-36.
- Turner, L. A., & Johnson, B. (2003). A model of mastery motivation for at-risk preschoolers. *Journal of Educational Psychology*, *95*(3), 495-505.
- Vazsonyi, A. T., & Belliston, L. M. (2006). The cultural and developmental significance of parenting processes in adolescent anxiety and depression symptoms. *Journal of Youth and Adolescence*, *35*(4), 491-505.
- Weiss, L. H., & Schwarz, J. C. (1996). The relationship between parenting types and older adolescents' personality, academic achievement, adjustment, and substance use. *Child Development*, *67*(5), 2101-2114.
- Whisman, M. A., & Kwon, P. (1992). Parental representations, cognitive distortions, and mild depression. *Cognitive Therapy and Research*, *16*(5), 557-568.
- Zahn-Waxler, C., Klimes-Dougan, B., & Slattery, M. J. (2000). Internalizing problems of childhood and adolescence: Prospects, pitfalls, and progress in understanding the development of anxiety and depression. *Development and Psychopathology*, *12*(3), 443-466.